

Odborné učiliště a Praktická škola, Mohelnice, Vodní 27

789 85 Mohelnice

Prevence šikany

Program proti šikanování –
strategie prevence šikany

Obsah

1. Předmět
- 2. Vymezení základních pojmů**
 - 2.1 Šikanování a jeho podoby
 - 2.2 Verbální – psychická šikana
 - 2.3 Fyzická šikana
 - 2.4 Smíšená šikana
 - 2.5 Kyberšikana
 - 2.6 Znaký šikany
- 3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků**
 - 3.1 Odpovědnost školy a ochraně zdraví žáků
 - 3.2 Odpovědnost pedagogického pracovníka
- 4. Bezpečné prostředí ve škole: Jak předcházet šikaně**
 - 4.1 Zmapování situace
 - 4.2 Motivování pedagogů pro změnu
 - 4.3 Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů
 - 4.4 Užší realizační tým
 - 4.5 Společný postup při řešení šikanování
 - 4.6 Primární prevence v třídních hodinách
 - 4.7 Primární prevence ve výuce
 - 4.8 Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;
 - 4.9 Ochranný režim
 - 4.10 Spolupráce s rodiči
 - 4.11 Školní poradenské služby
 - 4.12 Spolupráce se specializovanými zařízeními;
 - 4.13 Vztahy se školami v okolí
- 5. Specifika šikany zaměřené na pedagogy**

Přílohy:

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování, informace pro rodiče
Stádia šikanování
Příklady šikanování
Informační leták pro žáky
Prohlášení zákonných zástupců a žáků – seznámení s krizovým plánem školy proti šikanování
Literatura a webové stránky, odkazy
Protektivní a rizikové faktory

Právní východiska

Na základě ustanovení zákona č. **561/2004** Sb. o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a ve znění pozdějších platných právních předpisů je vydána tato směrnice. Směrnice je součástí organizačního řádu školy. **Směrnice vychází z metodického pokynu MŠMT 21149/2016 „Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních“**, dále z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování, **dále z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010 - 28**

1. Předmět

Tento Program proti šikanování ve škole slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, zaměřuje se především na prevenci šikanování a ukazuje postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy.

Tento program je nedílnou součástí primární prevence rizikového chování ve škole a Preventivního programu školy.

2. Vymezení základních pojmů

2.1 Šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků nebo učitele. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Podoby šikanování jsou:

1. *přímá podoba šikany:*

- fyzické útoky v podobě bití,
- vydírání,
- loupeže,
- poškozování věcí,
- slovní útoky v podobě nadávek,
- pomlavy,
- vyhrožování,
- ponižování,
- sexuální obtěžování až zneužívání,
- kyberšikana prostřednictvím elektronické komunikace (útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod., nabourávání se do zpráv, zveřejňování fotografií bez svolení, sexuální podtext...).

2. *nepřímá podoba šikany*

- demonstrativní přehlížení,
- ignorování žáka či žáků, učitele
- izolaci žáka
- nařčení, rozšiřování pomluv, nespravedlivé hodnocení.

2.2 Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).

2.3 Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).

2.4 Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

2.5 Kyberšikana – forma psychické šikany, je to zneužití ICT se záměrem někomu ublížit, ohrožit, ponížit. Kyberšikana není oprávněnou kritikou na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Není to ani konflikt mezi rovnocennými partnery řešený ICT, ani násilné chování typu happy slapping, sexting, hoax, spam, kyberstalking.

2.6 Znaký šikany: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoúčelnost agrese, skrytost.

Odlišení šikany od škádlení nebo agrese bývá někdy obtížné. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opřevovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agrese neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

3.1 Odpovědnost školy a ochraně zdraví žáků

Škola je odpovědná souladu s ustanovením § 29 zákona č. 565/2004 Sb., školský zákon (v dalším platném znění zákona) a povinná zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů);
- v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění a to: vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví § 146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně:

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pocítuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

3.2 Odpovědnost pedagogického pracovníka

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřizování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§ 365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

4. Bezpečné prostředí ve škole: Jak předcházet šikaně

4.1 Zmapování situace

Vzhledem k tomu, že na škole působí školní poradenské pracoviště, jehož členy jsou ředitelka školy a výchovná poradkyně v jedné osobě, dále školní metodik prevence, sociální pracovník a školní psycholog, byly konzultace z různých oblastí studijních, výchovných a rizikového chování vedeny všemi členy ŠPP. Pohovory se nejčastěji týkaly vztahových problémů ve třídě, nevhodného chování spolužáků vůči sobě nebo pedagogům, popř. nerespektování pravidel, osobních, sociálních a rodinných problémů, kariérového poradenství, záškoláctví, problémů spojených s počátkem sexuálního života, sebepoškozování, šikany a kyberšikany. Nejčastěji se tyto problémy objevují v prvních ročnících zhruba od měsíce listopadu. Tento jev souvisí se skupinovou dynamikou třídy, adaptací na nové prostředí a hledáním rolí jednotlivých žáků ve skupině. Zatím se jednalo o počáteční stadia. Škola je vyřešila bez nutnosti přizvání někoho z venku. Taktéž nám situaci s výskytem šikany zhoršuje příchod

nových žáků v průběhu roku. Většinou se jedná o žáky neúspěšné na jiných školách nesoucí si s sebou špatné zkušenosti, které někdy ventilují a hledají někoho, nad kým by mohli zvítězit a pozvednout své narušené sebevědomí. Následně se též setkáváme s nevraživostí a rivalitou tříd mezi sebou. Opakovaně se setkáváme též s kyberšikanou, v průběhu roku se obvykle objeví několik případů. Zpravidla se jedná o kyberšikanu, která je páchána po vyučování v domácím prostředí, proto kromě přijatých opatření ve škole (viz školní řád) doporučujeme situaci řešit s Policií ČR.

Po zhodnocení získaných informací je zřejmé, že je potřeba i nadále pracovat na kultivaci vzájemných vztahů, ale též se pokusit ovlivnit stav, aby byli žáci ve své třídě rádi a spokojeni a naplňovali si tam psychické, sociální a emoční potřeby. Tím bychom potom snížili výskyt nejen šikany, ale i absence a následného záškoláctví a dalšího rizikového chování. Nezbytné je i posílit důvěru ve sdělování informací žáky a následně řešení situace. Práce se třídními kolektivy i problémovými jedinci, třídnické hodiny a dozory ve třídách budou doporučeny hlavní nástroje v prevenci šikany spolu se vzděláváním pedagogů.

4.2 Motivace pro změnu

Aby pedagogové mohli především učit, je třeba, aby se žáci ve škole cítili bezpečně, protože je-li to jinak, dochází k nesoustředění, více konfliktům, nepříjemné atmosféře, vzrůstá počet absence. Pro učitele je práce v prostředí, kde vládne strach, nechuť... též složitá a dochází k napětí. Ve třídě žáci řeší své konflikty, problémy a osvojení učiva pro ně není v danou chvíli podstatné. Takže prvořadým úkolem pedagogů je zajistit ochranu a bezpečí žáků. Není to pouze nutnost vycházející z právních norem, ale i morální povinnost. Proto se prevence násilí a šikanování musí odvíjet od všech aktivit pořádaných školou, tak i od složek ve škole působících. Bezpečné prostředí ovšem platí pro všechny, tedy i pedagogy, kdy se netoleruje šikana učitelů od žáků a je též sledována a řešena.

Základem prevence šikanování a násilí ve škole je Školní vzdělávací program a PPŠ, oba podporuje pozitivní vzájemné vztahy mezi žáky i mezi žáky a učiteli a usiluje o vytváření bezpečného prostředí školy:

- podporuje solidaritu a toleranci
- podporuje vědomí sounáležitosti
- posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost školy

Viz – právní normy: *Školský zákon a trestní zákoník*

Viz *Školní vzdělávací program*.

Viz *Směrnice k primární prevenci rizikového chování u dětí (žáků a studentů) ve škole a Minimální preventivní program*

4.3 Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů

- vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky vytváření dobrých vztahů, v podpoře a upevňování zdravých třídních norem žáků jako prevenci šikanování
- vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování
- vzdělávání školního metodika prevence ve specializačním studiu podle § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb.
- ve škole pracuje ŠP, který pomáhá při řešení obtížných situací společně s ŠMP dělají

supervizi TU. ŠMP spolupracuje s OMP, který ho superviduje.

- snahou vedení školy je každý rok uskutečnit alespoň 1 – 2 zajímavé semináře týkající se rizikového chování. Dále ŠMP předává informace pedagogům z absolvovaných seminářů.

4.4 Užší realizační tým

zástupce vedení – ředitelka školy, zástupce pro ODBV a teoretické vyučování, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog, TU

4.5 Společný postup při řešení šikanování

Školní metodik prevence, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu (viz tabulka níže). Svůj názor sdělí ŘŠ. V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, odborník postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP. Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývajícím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť.

Postup pedagogického pracovníka:

- 1. Informují-li zákonné zástupce pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitelku školy.*
- 2. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitelku školy.*
- 3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitelku školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitelky školy.*
- 4. Vždy informuje zákonné zástupce o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.*
- 5. Navrhne v pedagogické radě potrestání agresorů a ozdravení třídního kolektivu.*

Postup ředitelky školy

- 1. Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák)*
- 2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR.*
- 3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů.*
- 4. Zajistí informování dotčených zákonných zástupců o vyšetřování šikany nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí.*
- 5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.*
- 6. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.*
- 7. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.*

8. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
9. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.
10. Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.
11. Všichni zúčastnění jsou informováni o výsledcích šetření a důsledcích z nich vyplývajících.

Tabulka: Klasifikace scénářů pomoci podle cíle nápravy, stadia a formy šikanování (Kolář, 2011)

(1) Situace, které zvládne škola sama

- (a) první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu;
- (b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

(2) Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku

- (c) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- (d) první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu;
- (e) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
- (f) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

Základní dva scénáře:

KRIZOVÝ PLÁN

Důležité:

- *chránit zdroj obsah informací, ověřovat informace*
- *odhad závažnosti šikany*
- *oznámení vedení školy, nástin řešení a vymezení rolí (co, kdo bude dělat, jednotný postup)*
- *vést záznam – po odchodu informátorů*
- *empatický přístup k oběti šikany, trpělivost v naslouchání*

A. Vyšetřování počáteční šikany:

Nutno odhadnout závažnost onemocnění celé skupiny a stanovení formy šikany.

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili (informátoři – rodič, kamarád, kolega, jiná osoba) a oběťmi – provádí ŠMP + VP, popř. ŠSP, rozhovor musí být proveden, tak aby o něm ostatní (agresori) nevěděli.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky – individuální rozhovory, výslech svědků nejlépe o samotě. Nikoli však konfrontace obětí a agresorů, ani jejich zákonných zástupců.
4. Zajištění ochrany obětí – zvýšená pozornost ve školním (třídním) klimatu, zpřísnění dozoru, po dobu šetření je možné se souhlasem vedení nechat oběť doma, doporučit rodičům odborníka v PPP nebo SVP.
5. Předběžná diagnóza, volba ze dvou typů rozhovoru
 - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresorem (směřování k metodě usmíření);
 - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)

6. Realizace vhodné metody
Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
7. Výchovná komise – za účasti vedení školy + metodik prevence + výchovný poradce + třídní učitel + rodič + odborník = seznámení s problémem, postihy agresorů, výchovná opatření.
8. Třídnická hodina – efekt metody usmíření
– oznámení potrestání agresorů
9. Rozhovor se zákonnými zástupci oběti – jiný den než výchovná komise, individuální setkání, závěry zjištění, domluva na dalších opatřeních a spolupráci.
10. Třídní schůzky – informování ostatních rodičů.
11. Práce s celou třídou – uzavření celé záležitosti vedením školy ve třídě (VP, ŠMP, TU), nastavení pravidel – charta třídy, sledování třídy a „ozdravení třídy“.

B. Postup při vyšetřování pokročilé šikaně s neobvyklou formou skupinové násilí vůči oběti, tzv. třídní lynčování:

První (alarmující) kroky pomoci

1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

Příprava podmínek pro vyšetřování

3. Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. Zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi agresorů;
5. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. Oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

Vyšetřování

7. Rozhovor s obětí a informátory;
8. Nalezení nejslabších článků nespolečenských svědků;
9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

Náprava

11. Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Při pokročilých, brutálních šikanách spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP), střediskem výchovné péče (SVP), orgánem sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD), Policií ČR.

C. Výchovná a nápravná opatření, práce s agresorem

Potrestání agresorů:

- domluva, napomenutí, důtka třídního učitele, důtka ředitelky školy, podmíněné vyloučení, vyloučení ze studia na učilišti
- snížení známky z chování – konkretizovat „za šikanu v podobě...“
- převedení do jiné třídy

- v mimořádných případech ředitelka školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu
- ředitelka školy podá návrh OSPOD k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním do diagnostického ústavu.

Práce s agresorem:

- zprostředkování péče PPP, SVP, klinických psychologů, psychoterapeutů, psychiatrů s cílem změnit – náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí
- ...

D. Nápravná a podpůrná opatření s obětí a třídou

- S obětí – individuální pohovory ŠMP, ŠP – zvládnutí traumat
- S třídou – informování o celé záležitosti, metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny vytvoření nových funkčních třídních pravidel, aktivity vedoucí k vyrovnání se s možnými traumaty a narovnávající vztahy ve třídě a podporující dobré vztahy.

4.6

Primární prevence v třídnických hodinách

TU má se žáky 1x za 14 dní až měsíc TH, kdy se žáky probírá jejich starosti a problémy, žákům je vysvětleno, co je to šikana, jak se proti ní bránit (získávají informační leták, který je i umístěn na nástěnce prevence – chodba C), dále využívají komunitní kruh, řeší spory, hrají interaktivní činnosti zvyšující soudržnost třídy, růst osobnosti každého jedince, činnosti vedoucí k zlepšení klimatu ve třídě... popř. TU využije nabídku intervence ŠMP v případě pochybností nebo v případě nějakého problému, který si netroufá řešit sám. Taktéž je možnost individuálních pohovorů se ŠP, kdy i zde se může otevřít téma šikany a následně řešit.

Třídní učitel sleduje chování žáků, vede je k osobní odpovědnosti, spolupracuje s ostatními vyučujícími. Závažné problémy řeší s metodičkou prevence a výchovnou poradkyní i školní psycholožkou a případně s vedením školy.

4.7 Primární prevence ve výuce

Předběžná, podpůrná a preventivní opatření napříč celou školou:

- 1. Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany. Tyto hodnoty jasně komunikuje směrem dovnitř školy i vně a zřetelně je hájí a prosazuje*
- 2. Specifickými otázkami řešení šikany jsou pověření ŠMP, VP, ŠP*
- 3. Škola má stanoveny konkrétní a srozumitelná pravidla chování a důsledky za porušení pravidel ve vztahu k šikaně a všichni žáci i pracovníci jsou s nimi seznámeni.*
- 4. Ve třídách jsou nastavena funkční třídní pravidla tvořená společně s TU již na seznamovacím pobytu a následně se reflektují, zda jsou dodržovány či jsou pro třídu v dané podobě aktuální v průběhu školního roku a dalších let. Zodpovídá TU.*
- 5. Se žáky jsou vedeny pravidelné třídnické hodiny.*
- 6. Škola usiluje o včasné odhalení šikany a za tímto účelem má nastavený funkční systém vzájemné komunikace mezi pedagogy o signálech, výskytu porušení pravidel, nebo jiných rizikových faktorech tak, aby byl pedagog vždy včas informován o tom, jaká atmosféra je v jeho třídě. Současně má škola nastaven pravidelný monitoring varovných signálů výskytu šikany a využívá k němu adekvátní nástroje více v příloze Přímé a nepřímé varovné signály šikanování.*

7. Škola zajistila informovanost všech svých členů o tom, co je a co není šikanování, jak se zachovat ve chvíli, kdy je žák nebo pedagog ohrožován agresory, a kam se může obrátit o pomoc. Žáci, pedagogové i rodiče jsou srozumitelnou formou informováni o tom, na koho se mají obrátit a jak a komu je možné si stěžovat, pokud nejsou spokojeni s postupem pedagoga nebo školy.

8. Je realizovaná specifická primární prevence RCH uvedenou v Preventivním programu školy a vzdělávání i podpora ped. pracovníků v dané oblasti a v související problematice.

9. Je zmapována síť pomoci pro žáky i pedagogy.

10. V případě řešení šikany se škola bude vyvarovat těchto nevhodných postupů:

- přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování
- odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“
- nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali
- vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně
- nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu
- emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně)
- agresivního řešení problému (např. násilím)
- příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání
- předjímání recidivy útočníka
- řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka)
- automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace)
- vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany
- nepodceňování tvrzení, že se objevila šikana
- neinformování rodičů a zákonných zástupců o výskytu průběhu řešení šikany, výsledcích šetření a přijatých opatření.

11. Škola na počátku roku informuje rodiče a zákonné zástupce o programu proti šikanování a způsobech oznámení a kontaktech při podezření na šikanu.

12. Škola má stanoven jasný postup dle směrnice pro příjem a vyřizování stížností.

13. Škola má stanovený rozpis dozorů, který je pověřenými pracovníky vykonáván.

14. Zapojení školy do projektu: „Nenech to být“, seznámení žáků a zákonných zástupců s tímto projektem

Primární prevence ve výuce je charakterizována v těchto bodech:

- Zpracování uceleného systému úkolů pro pracovníky školy v oblasti prevence proti šikaně a jejich postupné zapracování do dokumentů školy – ŠVP, (Plány práce), Preventivní program školy.
- Zpracování prevence proti šikanování do školního řádu a dodržování školního řádu a výchovná opatření.
- Pozitivní klima ve třídě během vyučovacího procesu.
- Vytvoření a zajištění programů pro žáky na podporu sebevědomí, podporování solidarity a toleranci, vědomí sounáležitosti, posilovat a vytvářet podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy, rozvíjení vzájemného respektu a komunikativnosti. Rozvíjení jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

- U problematických tříd spolupracování s PPP Šumperk, zjištění rušivých zvláštností chování, sociometrie tříd, aj., spolupráce s odborníky v této oblasti (psychology, psychoterapeuty, psychiatry...) a jinými institucemi (Policie ČR, OSPOD, SVP aj.), zajištění ozdravení třídního kolektivu a klimatu třídy a školy.
- Věnování pozornosti pohybovému režimu žáků o přestávkách i v hodinách.
- Zařazování oddechových chvil pro uvolnění energie a odreagování stresu a agresivity.

4.8 Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování

Informování pedagogických pracovníků, rodičů i žáků o problematice šikanování.

Motivace žáků k aktivnímu a smysluplnému využití volného času (volnočasové aktivity).

Nabídka rozmanitých aktivit na poli školy. Ukázat smysluplné trávení volného času i možnost dobrovolnictví..., pozitivní motivace, pozitivní vzory.

4.9 Ochranný režim *(viz jednotlivé školní dokumenty)*

- smysluplný funkční školní řád
- dozory na chodbách A, B, C a přízemí, zákaz chození a shromažďování se za skleněnými dveřmi, zákaz vstupu do cizích tříd
- plnění povinností pedagogů – včasné příchody do hodin, vytváření pozitivního klimatu, podpora důvěry a pěstování v žácích plnění občanských povinností
- konzultační hodiny v rámci ŠPP
- relaxační zóny ke snížení napětí
- všímavost všech zúčastněných

4.10 Spolupráce s rodiči

Rodiče jsou pravidelně informováni na počátku školního roku o postupech školy v případě šikany. Dále získávají manuál (viz příloha), kam a na koho se obrátit v případě, že by měli podezření, že je jejich dítě šikanováno. Toto podání informací je stvrzeno podpisem, který je uložen u ŠMP. Dále jsou pravidelně informováni na třídních schůzkách o klimatu ve třídě, popř. řešení konfliktních situací.

Školní metodik prevence informuje o krizové telefonní lince k šikaně pro učitele, žáky a jejich rodiče. Krizová telefonní linka k šikaně pro učitele, žáky a jejich rodiče: anonymní, v pracovních dnech k dispozici od 8hod do 16hod: 841 220 220.

Rodiče jsou vždy informováni o zjištění, vyšetřování a způsobech řešení šikany, ať již je dítě obětí či agresorem. Taktéž rodiče ve třídě, kde se stala šikana, mají právo být informováni o proběhlé situaci a jejím řešení.

Postup při podezření na šikanování, o kterém jsou informováni, by měl být následující:

1. Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele popřípadě dalšího pedagogického pracovníka.
2. Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, obrátí se rodiče s informací na ředitelku školy.
3. V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitelku školy.
4. Jsou-li rodiče přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci. Stížnost podaná písemně, osobně nebo v elektronické podobě se přijímá na adrese ČŠI.

4.11 Školní poradenské pracoviště a jeho služby

Na pomoc při prevenci a řešení šikany se podílí celé školní poradenské pracoviště. ŠPP je přímo podřízené:

Ředitelce školy: Mgr. Lubici Vojtekové, e-mail: lubica.vojtekova@ouaprs mohelnice.cz, tel.: 583 430 113

Členové ŠPP jsou:

Výchovná poradkyně: Mgr. Lubica Vojteková, e-mail: lubica.vojtekova@ouaprs mohelnice.cz
Tel.: 583 430 113 mobil: 770 144 514

Školní metodička prevence: Mgr. Jana Hviždová, e-mail: jana.hvizdova@ouaprs mohelnice.cz
Tel.: 583 430 113 mobil: 778 427 236

Školní psycholožka: PhDr. Jana Hronová: kabinet č. 5 (setkání zprostředkovává VP, ŠMP)

Školní sociální pedagog/pracovník: Mgr. Kateřina Korgerová: kabinet č. 5

Kariérový poradce: Mgr. Kateřina Podhradská, e-mail: katka.podhadaska@ouaprs mohelnice.cz
Tel.: 583 430 113

Všichni členové spolupracují s TU. Každý pracovník má jasně vymezené své kompetence. Vzájemně se informují a podporují. Jednotlivé služby a cíle jsou jasně vymezeny ve vyhlášce vyhlášky č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., č. 197/2016 Sb. a ve znění pozdějších předpisů).

Konkrétní rozpracování jednotlivých služeb, činností je zakomponováno v plánech každého pracovníka a vychází i z náplně práce stanovené pro tyto pracovníky.

Škola při využívání služeb jiných institucí či služeb, které nejsou uvedeny pod generálním souhlasem dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., 197/2016 Sb. a ve znění pozdějších předpisů Sb. před využitím těchto služeb (tj. také při intervenčních programech) škola předem informuje o charakteru poradenské služby zákonné zástupce. Využívá se tzv. informovaný souhlas. Výstupem práce externí odborné instituce by měla být písemná zpráva s adekvátními informacemi (§ 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů a ve znění vyhlášky č. 197/2016 Sb.). Aby škola mohla informace využít, stanovuje si před započítáním poradenských služeb obsah a rozsah práce.

Generální souhlasy jsou uloženy u VP. Informované souhlasy jsou uloženy u jednotlivých pracovníků poradenského pracoviště, kteří si danou službu objednali či ji provádí. Na běžnou činnost VP a ŠMP není třeba informovaného souhlasu.

4.12 Spolupráce se specializovanými zařízeními a institucemi

Při řešení případů šikany škola spolupracuje s institucemi:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),
- v resortu ministerstva vnitra a ministerstva spravedlnosti – s Probační a mediační službou, Policií ČR

Dojde-li k závažnějšímu případu šikany nebo při podezření, že šikany naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitelka školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitelka školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

4.13 Vztahy se školami v okolí

Naše škola má poměrně dobré vztahy s okolními školami. Došlo-li k šikany žáky z jiných škol nebo obráceně, školy spolupracují. Telefonicky či osobně dochází k předávání informací o šetření a způsobu řešení. Komunikaci s domovem mládeže – internátem, na kterém jsou naši žáci ubytováni, je dobrá. V případě problému jsou informace sděleny bez odkladů. Společně se hledá nejvhodnější postup, popř. probíhá šetření celé situace i s ŠPP.

5. Specifika šikany zaměřené na pedagogy

Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a jak ji řešit

S účinností od 1. 9. 2017 je v platnosti § 22a, Práva pedagogických pracovníků, kde se jedná zejména o ochranu před fyzickým násilím a psychickým nátlakem ze strany žáků a zákonných zástupců žáků a dalších osob. Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pocituje stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí.

Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel. Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a **žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele**. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.

Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

Pravděpodobnost výskytu šikany zaměřené na učitele snižují tato opatření a přístupy:

- Prevence stojí na celoškolním přístupu, o dobré sociální klima usilují všichni,
- Připouštíme riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítáme a realizujeme prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde.
- Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
- Pedagogové při podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podávají informaci ředitelce školy nebo školnímu metodikovi prevence, který informuje ŘŠ a společně celou situaci šetří a řeší.
- Pedagog si nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu.
- Pedagog posiluje zapojení žáků do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout apod.
- Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.
- Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost.
- Všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.
- Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.
- Všímá si prosociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je; podporuje kooperaci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák/student cítí přijatý.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

Při řešení šikany zaměřené na pedagogy postupuje stejně jako podle krizového plánu obdobného pro řešení šikany u žáka s těmito specifiky:

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám, byť se jedná o dospělého člověka.
- Je zapotřebí podpořit pedagoga k vyhledání pomoci, zajištění bezpečí pro pedagoga a řešení vzniklé situace se žáky, rodiči a ostatními pedagogy. V případě podezření ostatních pedagogů o této situaci otevřít rozhovor s daným pedagogem a upozornit vedení školy
- Postupujeme podle krizového plánu.
- Je-li ohrožení natolik velké, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.
- Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným

i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkostí, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.

- Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.
- Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).
- V případě výskytu je potřeba, aby po takové situaci škola zrevidovala mechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.
- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Prevence šikany – Program proti šikanování

Vypracovala:.....

Mgr. Jana Hvižd'ová ŠMP

Schválila:

Mgr. Lubica Vojteková ředitelka OU a PrŠ

V Mohelnici dne:

Zdroje:

- **Metodický pokyn MŠMT 21149/2016 „Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních“**, dále z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010 – 28 a jeho příloh
- Zákon č. 561/2004 Sb., vyhláška 75/2005 Sb. Ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. a 197/2016 Sb.

Příloha č. 1

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpusobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3. Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.

- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Příloha č. 2

Stádia šikanování

Motto: Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem. Michal Kolář

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druhí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000, 2011.

Příloha č. 3

Příklady šikanování

1. Případ: Zpověď oběti počátečního stadia šikanování
(doslovný přepis)
 - nadávaj mi
 - dělaj mi naschvály
 - maj na mne poznámky, když přijdu po nemoci
 - rejpať do mne
 - když se učitel rozhoduje koho vyzkoušet tak mu poraděj mne
 - když nejsem ve škole, říkaj učitelům, co není pravda
 - když něco provedou, snaží se to svalit na mne
 - když se učitel zeptá, jestli někdo má tahák, hned se všichni ozvou, že mám já
 - v hodině, když je písmečka, tak zničeho nic se ozve, abych neopisoval
 - všichni maj strašnou radost, když dostanu špatnou známku
 - když jsem služba, tak všichni udělaj ve třídě nepořádek
 - nepouští mne mezi sebe, když si povídají
 - když si řeknu o sešit tak řeknou, že ho nemají dopsanej a pak ho pučej někomu jinýmu
 - ve frontě na oběd mne předbíhají
 - když je ve třídě smrad tak hned řeknou, že jsem si prd
 - povyšujou se nade mne
 - Nic mi nepučej
 - když něco udělám, hned to všem řeknou
 - plivnou mi na židli a na všechny ostatní, abych si nemohl najít jinou
 - na výtvarce si ode mne vezmou štětec a nic mi neřeknou a maj z toho strašnou srandu, když ho hledám
 - když v matice někdo počítá na tabuli, tak mu raděj a řeknou mu i výsledky. Ale mně ne. Když už mi poraděj, tak špatně
 - někdy mi tašku zamknou do skříně a říkaj, že od ní nemaj klíč
 - když se učitel zeptá, kdo chybí tak místo mého jména řeknou nějakou nadávku

Příloha č. 4

Informační leták pro žáky OU a PrŠ Mohelnice

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ (ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, VÝCHOVNÝM PORADCEM, ŠKOLNÍ PSYCHOLOŽCE).

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvahu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 800 155 555 nebo 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

Popř. napiš na stránky:

<https://nntb.cz/s/467x4>

nebo do schránky důvěry

Příloha č. 5

Informace k problematice šikany a seznámení s krizovým plánem školy pro zákonné zástupce a žáky školy: OU a PrŠ Mohelnice, Vodní 27 Mohelnice.

Vážený rodiče,

naše škola je příznivě hodnocena jak rodičovskou veřejností, tak i Českou školní inspekcí. Velmi si toho vážíme. Nicméně i ta nejlepší škola není zcela imunní proti výskytu šikany. Proto chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějších slabším hned v počátku a účinně takové bezpráví zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. **Jeho důležitou součástí je spolupráce nás pedagogů s Vámi – rodiči. Prosíme Vás proto o pomoc. Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se na nás obraťte (na třídního učitele, školního metodika prevence či ředitelku školy). Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme odborně a bezpečně řešit.**

Charakteristika šikany

Šikana je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví oběti.

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikany:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.

- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy. Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Postup rodičů při podezření na šikanování

Postup při podezření na šikanování, o kterém jsou informováni, by měl být následující:

1. Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele popřípadě dalšího pedagogického pracovníka.
2. Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, obrátí se rodiče s informací na ředitelku školy.
3. V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitelku školy.
4. Jsou-li rodiče přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci. Stížnost podaná písemně, osobně nebo v elektronické podobě se přijímá na adrese ČŠI.

Krizový plán školy a postupy řešení šikanování

Postup pedagogického pracovníka

1. Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitelku školy.
2. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitelku školy.
3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitelku školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitelky školy.
4. Vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.
5. Navrhne v pedagogické radě potrestání agresorů a ozdravení třídního kolektivu.

Postup ředitelky školy

1. Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák).
2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů.
4. Zajistí informování dotčených rodičů o vyšetřování šikany nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí.
5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
6. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
7. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

8. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
9. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.
10. Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

Telefonní čísla: Krizová telefonní linka k šikaně pro učitele, žáky a jejich rodiče: anonymní, v pracovních dnech k dispozici od 8 hod do 16 hod

841 220 220

Linku bezpečí: **800 155 555 nebo 116 111 – bezplatné linky**

Telefon do školy: 583 430 113, telefon na školního metodika a výchovného poradce: 770 144 514

<https://nntb.cz/s/467x4>

nebo do schránky důvěry.

Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se na nás obraťte (na třídního učitele, školního metodika prevence či ředitelku školy). Využít lze také naši e-schránku důvěry – odkaz u školního metodika prevence, která je k dispozici na webových stránkách školy. Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme odborně a bezpečně řešit.

Prohlášení zákonných zástupců a žáků školy: OU a PrŠ Mohelnice, Vodní 27, Mohelnice

Seznámil/la jsem se s informacemi k problematice šikany a s krizovým plánem školy k prevenci šikany.

Jméno a příjmení žáka:

.....

Třída:..... Školní rok:.....

V.....dne:.....

Podpis žáka:.....

Podpis zákonného zástupce:.....

Příloha č. 6: Literatura, webové stránky, kontakty

1. Literatura pro oblast školního šikanování

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Poznámka: Pro pracovníky v ústavní a náhradní rodinné péči může být užitečná kapitola Past'ácké šikany v knize Bolest šikanování (Portál, 2001, 2005).

Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)

- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19.3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., Novák, P., Barták, M., Bártík, P. et al. (2015). Prevence rizikového chování ve školství (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Adámková, T., Barták, M., Čablová, L., Čech, T., Doležalová, P. et al. (2015). Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Aujezká, A., Burešová, I., Čablová, L., Červenková, E., Jírová Exnerová, M. et al. (2015). Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.

- Miovský, M., Gabrhelík, R., Charvát, M., Šťastná, L., Jurystová, L. & Pavlas Martanová, V. (2015). Kvalita a efektivita v prevenci rizikového chování dětí a dospívajících. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Skácelová, L., Čablová, L., Veselá, M., & Zapletalová, J. (2012). Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Širůčková, M., Miovský, M., Skácelová, L., Gabrhelík, R. a kol. (2012). Příklady dobré praxe programů školské prevence rizikového chování. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál.
- Vágnerová, K. (2009). Minimalizace šikany. Praktické rady pro rodiče. Praha: Portál.

Doporučená literatura (časopisy)

- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.
- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanování alebo doberanie? In: Sociálna prevencia 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005). Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.

2. Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org
 E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
 Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

3. Kontakty

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
 Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
 Internet poradna, www.internetporadna.cz
 Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz
 Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz

Příloha č. 7: Protektivní a rizikové faktory

Protektivní faktory	Rizikové faktory
Společnost, komunita	
nastavení hodnot ke vzdělání, podpora autority školy a pedagoga; ☐ příležitosti pro pozitivní angažmá dětí, např. nabídka mimoškolních aktivit pro trávení volného času dětí a mladých lidí; ☐ příležitosti pro účast na rozhodování pro děti, na utváření kultury a prostředí; ☐ nabídka služeb pro ohrožené rodiny a děti; ☐ nabídka služeb pro žáky a pedagogy ohrožené násilím ve škole, nabídka vzdělávacích programů pro pedagogy i zákonné zástupce apod.; ☐ spolupráce školy s organizacemi, které mohou pro prevenci a intervenci v problematice šikany vytvářet síť pomoci; ☐ podpora kooperace, tolerance, respektu a důstojné mezilidské vztahy a úcta k životu druhého člověka	koncentrace rodin ohrožených chudobou, bezdomovectvím, sociálním vyloučením, národnostních menšin a etnik; ☐ nízká podpora školy ze strany zřizovatele a deficitní deklarace a podpora hodnot vzdělání, dobrého klimatu, bezpečí a spoluodpovědnosti; ☐ nevhodné nastavení financování škol, nedostatečná kvalita přípravy budoucích učitelů, nastavení legislativy, kurikula; ☐ neexistující nebo nekvalitní služby pro děti, rodiny i pedagogy; ☐ nedostupné vzdělání pro pedagogy (finančně, vzdálenost, dostupnost...); ☐ malá spolupráce mezi školou a organizacemi v regionu
Škola	
způsob vedení školy ze strany ředitelky a zástupců podporuje vytváření kooperativního, respektujícího a pozitivního sociálního klimatu ve škole; ☐ přiznání možnosti výskytu násilí vůči pedagogovi, zajištění informovanosti o problematice; monitoring varovných signálů šikany ve škole; ☐ deklarované a sdílené odmítnutí násilí na škole směrem k žakovské i rodičovské populaci (pro rozvoj šikany jsou důležité postoje a reakce ostatních); včasné a adekvátní řešení při výskytu násilí; ☐ jasné rozdělení kompetencí a odpovědností v udržování dobrého sociálního klimatu na škole; ☐ nastavení jasných pravidel v chování na celoškolní i třídní úrovni a jejich důsledné dodržování; ☐ nastavení adekvátních opatření a sankcí při nedodržování pravidel v chování, jejich důsledné dodržování (avšak bez podpory dobrého sociálního klimatu jednostranný akcent na tresty naopak zvyšuje pravděpodobnost výskytu šikany); ☐ funkční bezpečnostní a krizové plány;	nejasné nastavení nebo nedůsledné dodržování pravidel chování a sankcí za nevhodné chování ve škole (žákům nakonec nehrozí nic, co by je od činu odrazovalo), zejména na středních školách; ☐ chybějící nebo nejasné směrnice školy pro udržování bezpečí a řešení krizových situací; nevymezený postoj k násilí ze strany vedení školy – projevy násilí ve vztahu k pedagogovi/žákovi bývají přehlíženy, bagatelizovány nebo zakrývány; ☐ ze strany vedení a dále pedagogů nedostatečně deklarovaná (k pedagogům, rodičům, žákům) a sdílená hodnota bezpečí a dobrého klimatu na škole; ☐ posměch, dehonestující komentáře, nevhodné, neuctivé chování mezi žáky, pedagogy, a pedagogy a žáky navzájem; ☐ nevhodně uplatňovaná kritika, sarkasmus, předsudky a stereotypy (mohou podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování žáků jejich spolužáky) projevy nerespektu k autoritám ze strany žáků jsou obecně ve škole pojímány jako norma; ☐ negativní nebo ponižující komentáře vedení nebo ostatních pedagogů na účet

☐ dostatečný monitoring fyzických prostor ve škole, která jsou vnímána jako méně bezpečná, a přijetí bezpečnostních opatření; ☐ schopnost sebereflexe učitele (např. vědomí vlastních postojů, stereotypů a předsudků); ☐ podpora učitelů v rozvíjení jejich kompetencí v zacházení s obtížnými třídními kolektivy; ☐ intervize, supervize či mentoring učitelů; ☐ převládající atmosféra důvěry a spolupráce v pedagogickém sboru, která zvyšuje pravděpodobnost včasného odhalení vznikajícího problému	jiného učitele před studenty; ☐ nedůvěra mezi pedagogy navzájem a nespolupracující prostředí; žáci jsou svědky agresivního chování mezi dospělými (bossing, mobbing, dehonestace pedagoga rodiči před dítětem apod.); ☐ neřešená šikana mezi dětmi; ☐ obava vedení školy o její pověst, pokud se na škole objeví šikana; ☐ koncentrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
--	--

Výuka a třídní management

zapojování žáků do aktivit třídy a školy a posilování jejich pozitivní vazby na školu; ☐ vedení hodiny pedagog staví na silných stránkách žáků, žáci zažívají ocenění; ☐ dodržování dohodnutých pravidel; ☐ výuka je přibližována běžnému životu žáků a pedagog hledá cesty pro zaujetí výukou; ☐ pedagog používá vhodně humor při výuce a vyhýbá se sarkasmu nebo ironii vůči žákům; ☐ chová se konzistentně, spravedlivě a s respektem k individuální situaci každého žáka	nevhodný styl managementu třídy ze strany pedagoga, např. autoritářský přístup, kdy je žák zatlačován do kouta, zastrašován, zesměšňován, ponižován, záměrně frustrován, nebo naopak bezhraniční, příliš benevolentní a kamarádský přístup; ☐ nízká schopnost vytvořit motivující a zajímavý program ze strany pedagoga; ☐ malá možnost zažívat úspěch pro žáka; ☐ opakovaně nedůsledné, neadekvátní (např. přehnané) nebo nerovné (každému jiným metrem) reakce na porušení pravidel a/nebo neúspěch ze strany žáků nebo rigidní zachovávání pravidel bez ohledu na variabilitu situací; ☐ nezkoumání motivace žáka k určitému jednání; ☐ nevhodné složení třídy
--	---

Interakce mezi učitelem/ učiteli a žákem/žáky

vnímavý učitel, který nevstupuje se žáky do konfliktu, se stará o to, aby se v základní míře žáci ve škole cítili dobře; ☐ pohotově reaguje na agresivní nářky nebo výpady žáků či studentů; ☐ chrání si své hranice a nepřekračuje ani hranice ve vztahu k žákům; ☐ je konzistentní v nastavování a udržování pravidel	konfliktní vztahy mezi žáky a učitelem; ☐ malá pohotovost učitele čelit konfrontaci ze strany žáků nebo limitovaná schopnost poznat nebo reagovat na překročení vlastních hranic; ☐ ignorování nebo vlastní bagatelizace prvotních projevů konfrontace nebo ne-respektu pedagoga žáky; ☐ ztráta pocitu dobrého místa ve škole ze strany učitele a/nebo žáka (např. cítí se odmítán, vylučován apod.); ☐ příliš osobní vztahy učitele s žáky; šikanující chování ze strany pedagoga vůči některému z žáků
---	--

Seznámení s prevencí šikany – Program proti šikanování + přílohy

Četli:

		Jméno a příjmení	Podpis
1.		Eva Adámková	
2.	Mgr.	Gabriela Arnaudova	
3.	Mgr.	Luboš Boček	
4.		Eva Černá	
5.	Bc.	Jitka Dvořáčková	
6.		Magdaléna Dvořáková	
7.		Lucie Fialová	
8.	Mgr.	Michala Fritscherová	
9.	Mgr.	Milan Gallo	
10.	Mgr.	Jiřina Gallová	
11.		Blanka Hanáková	
12.		Lenka Hodinová	
13.		Alena Horáková	
14.	Mgr.	Jana Hviždová	
15.	Bc.	Zdeňka Chmelařová	
16.	Bc.	Kateřina Janků	
17.		Veronika Klevetová	
18.	Mgr.	Kateřina Korgerová	
19.		Lucie Köhlerová	
20.		Marie Lepková	
21.		Nikola Lučanová	

22.	Bc.	David Nízký	
23.	Ing.	Lenka Orálková	
24.	Bc.	Jarmila Paloušková	
25.	Mgr.	Irena Podhorová	
26.	Mgr.	Kateřina Podhradská	
27.	Bc.	Libuše Rotterová	
28.	Ing.	Vladimír Sálík	
29.	Bc.	Jitka Švédová	
30.	Ing.	Anna Tománková	
31.	Mgr.	Lubica Vojteková	
32.	Mgr.	Eva Vysoudilová	
33.		Michaela Zapletalová	
34.		Jitka Žváčková	
35.	Mgr.	Magda Žváčková	

Zpracovala: Schválila:.....
Mgr. Jana Hvižd'ová ŠMP Mgr. Lubica Vojteková, MBA

ředitelka OUaPrŠ

Dne 1. 9. 2026 v Mohelnici

Seznámila.....